

RESTRUKTŪRIZAVIMO PLANO TVIRTINIMAS NEPRITARIANT KREDITORIAMS

Audronė Balsiukienė

Mykolas Romeris universiteto Teisės mokyklos
Privatinės teisės institutas

Elektroninis paštas: audrone.balsiukiene@gmail.com

Pateikta 2022 m. balandžio 7 d., parengta spaudai birželio 8 d.

DOI: 10.13165/JUR-22-29-1-07

Santrauka. Straipsnyje analizuojamos restruktūrizavimo plano tvirtinimo nepritariant kreditoriams problemos, kylančios įvairiuose restruktūrizavimo proceso etapuose: derybose dėl restruktūrizavimo plano, teikiant restruktūrizavimo plano projektą teismui ir jį tvirtinant. Straipsnyje atskleidžiama absoliutaus ir santykinio prioriteto taisyklių reikšmė restruktūrizavimo procese, analizuojamas geriausių kreditorių interesų testas, taip pat nagrinėjama kreditorių teisinė padėtis restruktūrizavimo procese: jų skirstymas į restruktūrizavimo plano paveikiamus ir nepaveikiamus kreditorius, skirstymas į grupes, kuriose vėliau balsuojama dėl plano. Restruktūrizavimo plano tvirtinimo nepritariant kreditoriams procedūra siekiama sudaryti sąlygas pasinaudoti restruktūrizavimo, kaip prioritetinio mokumo problemų sprendimo būdo, galimybe. Tačiau, atsižvelgiant į teisinio reguliavimo neaiškumą, taikymo sudėtingumą, abejotina, ar tai gali būti priemonė veiksmingam restruktūrizavimo procesui užtikrinti. Pagrindinis šio straipsnio tikslas – iškelti probleminius klausimus, į kuriuos turėtų atsižvelgti tiek įstatymų leidėjas, tobulindamas teisės aktus, tiek teismai, kurie aiškina ir taiko įstatymus. Kadangi daug probleminių atvejų reikalauja itin išsamios analizės, straipsnyje nėra siekiama pateikti atsakymus ar konkrečią nuomonę dėl visų iškylančių klausimų.

Reikšminiai žodžiai: absoliutaus pirmumo taisyklė, santykinio pirmumo taisyklė, geriausių kreditorių interesų testas, restruktūrizavimo plano tvirtinimas, restruktūrizavimo plano paveikiami kreditoriai.

Įvadas

Restruktūrizavimas, kaip įmonės mokumo problemų sprendimo būdas, iš esmės pradėjo formuotis tik XX a. antroje pusėje¹, jo reikšmė nemokumo sistemoje buvo vis labiau pripažįstama, o „nemokumo įstatymų derinimas pastarąjį dešimtmetį buvo vienas svarbiausių Europos

¹ Remigijus Jokubauskas, *Juridinių asmenų nemokumo procesas* (Krokuva: Mykolas Romeris universitetas, 2021), 299.

institucijų darbotvarkės klausimų⁴². Pagrindinis restruktūrizavimo tikslas – sudaryti sąlygas „skolininkui įveikti savo finansinius sunkumus ir atnaujinti arba tęsti savo verslą“⁴³.

Teismų praktikoje tiek aiškinant anksčiau galiojusio Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo⁴ (toliau – ĮRĮ), tiek šiuo metu galiojančio Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo⁵ (toliau – JANĮ) nuostatas yra pabrėžiamas restruktūrizavimo proceso kolektyviškumo pobūdis⁶, reiškiantis, kad restruktūrizavimo proceso sėkmė priklauso nuo įvairių grupių – juridinio asmens dalyvių, darbuotojų, kontrahentų ir kt. – interesų suderinamumo. Iš esmės pats restruktūrizavimas turi būti nukreiptas į anksčiau vykdytos ūkinės įmonės veiklos tobulinimą, pertvarkymą, optimizavimą. Tačiau didžiausia reikšmė tenka įmonės ir jos kreditorių bendradarbiavimui, kadangi tik kreditoriams teikiant tam tikrą finansinę pagalbą, nuolaidas (atidedant finansinių reikalavimų vykdymo terminus, atsisakant reikalavimų ar jų dalies, kitaip teikiant pagalbą) galima užtikrinti veiksmingą restruktūrizavimo procesą.

Europos teisės institutas atliko Europos Sąjungos valstybių narių nemokumo teisės sistemų analizę ir nurodė, kad įprastai, siekiant patvirtinti restruktūrizavimo planą, reikia kreditorių (ir akcininkų) daugumos pritarimo. Tačiau buvo pastebėta, kad kreditoriai, kurių finansiniai reikalavimai yra užtikrinti, gali balsuoti prieš planą, net jeigu jiems pagal restruktūrizavimo planą bus mokama tiek pat, kiek jie galėtų tikėtis gauti likviduojant įmonę dėl bankroto. Be to, kreditoriai, kurių finansiniai reikalavimai nėra užtikrinti, gali balsuoti prieš plano priėmimą, jeigu jame nėra numatyta galimybė tenkinti jų finansinius reikalavimus, net jeigu jie ir negalėjo nieko tikėtis, jeigu įmonė būtų likviduota dėl bankroto. Todėl buvo pasiūlyta įtvirtinti tokių teisinį reguliavimą, kuris sudarytų sąlygas patvirtinti restruktūrizavimo planą, net jeigu kreditoriai jam nepritaria, kartu užtikrinant, kad su nepritariančiais kreditoriais būtų elgiamasi sąžiningai ir nešališkai⁷. Šios rekomendacijos buvo perkeltos į Europos Parlamento ir Tarybos 2019 m. birželio 20 d. direktyvos (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstinis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 (toliau – Direktyva)⁸ nuostatas, o iš Direktyvos – ir į Lietuvos nemokumo teisę.

² Emilie Ghio, Gert-Jan Boon, David Ehmke, Jennifer Gant, Line Langkjaer, Eugenio Vaccari, „Harmonising insolvency law in the EU: New thoughts on old ideas in the wake of the COVID-19 pandemic“, *International Insolvency Review* 30, 3 (2021): 427–459, <https://doi.org/10.1002/iir.1432>.

³ „Resolving Insolvency. Good practices“, The World Bank, žiūrėta 2022 m. kovo 5 d., <https://subnational.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/resolving-insolvency/good-practices#>.

⁴ „Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas“, *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 31-1012.

⁵ „Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas“, TAR, 2019, Nr. 2019-10324.

⁶ „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. vasario 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-247-881/2021“, LI-TEKO, žiūrėta 2022 m. kovo 2 d., <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaikes/tekstas.aspx?id=a-505f62a-7d86-43f7-b9f0-babf68c6d1c5>.

⁷ The European Law Institute, *Rescue of Business in Insolvency Law* (Vienna: European Law Institute, 2017), 323, https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/Instrument_INSOLVENCY.pdf.

⁸ „Europos Parlamento ir Tarybos 2019 m. birželio 20 d. direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstinis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132“ (toliau – Direktyva), žiūrėta 2022 m. kovo 2 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32019L1023>.

Doktrinoje sutariama, kad idėja, jog restruktūrizavimo planas gali būti patvirtintas ir kreditoriams nepritariant, į Direktyvą buvo perkelta iš Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) Bankroto kodekso 11 skyriaus, kuriame įtvirtinta restruktūrizavimo plano tvirtinimo, esant dalies skolininko kreditorių nepritarimui, procedūra⁹. Esama daug užsienio doktrinos, kurioje lyginami JAV ir Direktyvos teisinio reguliavimo ypatumai, pavyzdžiui, kai kurie autoriai kaip esminį skirtumą tarp ES ir JAV teisinio reguliavimo nurodo teismo dalyvavimo lygį restruktūrizavimo procese ir Direktyvoje įtvirtintą naują santykinio pirmumo taisyklę¹⁰. Tačiau, kalbant apie mažas ir vidutines įmones (toliau – MVĮ), JAV teisinė sistema taip pat numato galimybę netaikyti absoliučios pirmumo taisyklės. Šiame straipsnyje bus apsiribota nacionalinės nemokumo teisės ir Direktyvoje įtvirtinto teisinio reguliavimo analize.

Lietuvoje pagal anksčiau galiojusį teisinį reguliavimą restruktūrizavimo planui patvirtinti reikėjo kvalifikuotos teismo patvirtintų kreditorių reikalavimų sumos daugumos¹¹. Pagal iki 2021 m. liepos 15 d. galiojusią JANĮ redakciją, už restruktūrizavimo plano projektą turėjo balsuoti restruktūrizavimo plano paveikiami kreditoriai grupėse ir tam atskirose grupėse turėjo pritari daugiau kaip pusė visų teismo patvirtintų kreditorių¹². Tačiau, į nacionalinę teisę perkėlus Direktyvos nuostatas, buvo sudarytos sąlygos patvirtinti restruktūrizavimo planą juridinio asmens dalyviams arba šio plano paveikiamų kreditorių grupėms nepritariant¹³. Taigi kyla klausimas: kaip užtikrinti restruktūrizavimo proceso veiksmingumą, kai restruktūrizavimo planui nepritaria kreditoriai? Ar toks nepritarimas yra kliūtis veiksmingam restruktūrizavimo procesui? Jeigu kreditoriai restruktūrizavimo planui nepritaria, ar jų interesai apskritai gali būti suderinti? Be to, kyla abejonių, ar į nacionalinį teisinį reguliavimą yra tinkamai perkeltos Direktyvos nuostatos, pavyzdžiui, apibrėžiančios, kas yra restruktūrizavimo plano paveikiami kreditoriai, ar kreditorių skirstymas į grupes yra pagrįstas.

Užsienio teisės doktrinoje Direktyvos nuostatos, restruktūrizavimo procesas ir atskiri restruktūrizavimo elementai gausiai tyrinėti¹⁴. Lietuvos teisės doktrinoje dėl tam tikrų restruktūrizavimo proceso aspektų taip pat buvo pasisakyta, pavyzdžiui, aptarta gyvybingumo samprata¹⁵,

⁹ Pavyzdžiui, Jonathan Seymour, Steven L. Schwarcz, „Corporate Restructuring under Relative and Absolute Priority Default Rules: A Comparative Assessment“, Duke Law School Public Law & Legal Theory Series 2019-84 (2019), University of Illinois Law Review 2021, 1 (2021), <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3498611>, taip pat Giulia Ballerini, „The priorities dilemma in the EU preventive restructuring directive: Absolute or relative priority rule?“, *International Insolvency Review* 30, 1 (2021): 7–33; Audronė Balsiukienė, Mykolas Kirkutis, Vigintas Višinskis, „Veiksmingo restruktūrizavimo proceso užtikrinimas įgyvendinant restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvą“, *Jurisprudencija* 28, 1 (2021): 133–157; ir kt.

¹⁰ Stephen D. Lerner, „How does the EU Restructuring Directive compare to Chapter 11?“, *Restructuring Global View*, 2019 m. lapkričio 6 d., <https://www.restructuring-globalview.com/2019/11/how-does-the-eu-restructuring-directive-compare-to-chapter-11/>

¹¹ „Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas“, *supra note*, 4: 14 straipsnio 3 dalis.

¹² Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas“, *supra note*, 5: 107 straipsnis, teisės akto redakcija, galiojusi iki 2021 m. liepos 15 d.

¹³ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas“, *supra note*, 5: 1111 straipsnis.

¹⁴ Be šiame straipsnyje analizuojamų užsienio teisės doktrinos pavyzdžių, papildomai galima būtų paminėti ir Lorenzo Stanghellini, Mokal Riz, Paulus Christoph G., *Best Practices in European Restructuring. Contractualised Distress Resolution in the Shadow of the Law* (Milano: Wolters Kluwer, 2018) ir kt.

¹⁵ Remigijus Jokubauskas, „Gyvybingumo samprata ir vertinimas juridinių asmenų nemokumo procese“, *Jurisprudencija* 27, 2 (2020): 555–571.

nemokumo proceso veiksmingumo užtikrinimo prielaidos¹⁶, teismo vaidmuo nemokumo procese¹⁷, tačiau restruktūrizavimo plano tvirtinimas, absoliutaus ir santykinio pirmumo taisyklės buvo nagrinėtos tik epizodiškai¹⁸. Taigi, atsižvelgiant į naują teisinį reguliavimą, teisės doktrinos darbų stoka šioje srityje, šis straipsnis yra aktualus Lietuvos teisės mokslui, praktiškai naudingas rengiant restruktūrizavimo planą ir dėl jo balsuojant grupėse, nagrinėjant dėl to kiliusius ginčus.

Šio straipsnio tyrimo objektas yra restruktūrizavimo plano tvirtinimo procedūra, kai kreditoriai nepritaria. Darbo tikslas – įvertinti, ar restruktūrizavimo plano tvirtinimas esant kreditorių nepritarimui yra suderinamas su veiksmingu nemokumo procesu. Šiam tikslui pasiekti keliami tokie uždaviniai: 1) išanalizuoti kreditorių teisinę padėtį derybų dėl restruktūrizavimo plano etape; 2) apibrėžti subjektus, galinčius balsuoti dėl restruktūrizavimo plano; 3) išanalizuoti teisinį reguliavimą tvirtinant restruktūrizavimo planą, kai jam nepritaria kreditoriai.

Šiame darbe pasitelkti teoriniai duomenų rinkimo metodai¹⁹: taikant abstrakcijos metodą susitelkiama į pagrindinius, esminius restruktūrizavimo plano tvirtinimo nepritariant kreditoriams procedūros bruožus, atskleidžiama šios procedūros reikšmė; taikant apibendrinimo metodą apibendrinama doktrina, daromos išvados, teikiami siūlymai dėl JANĮ nuostatų, reglamentuojančių restruktūrizavimo plano tvirtinimą, taikymo ir aiškinimo; taikant lyginamąjį metodą, derinama, gretinama informacija, gauta iš skirtingų autorių apie tą patį tyrimo objektą, pavyzdžiui, lyginamas skirtingas mokslininkų požiūris į santykinio ir absoliutaus pirmumo taisyklės trūkumus ir pranašumus, taip pat lyginamas teisinis reguliavimas, įtvirtintas Direktyvoje ir JANĮ. Tyrimo imtis²⁰ sudaryta mišriosios tikslinės atrankos būdu: patogiosios atrankos būdu atrinkti lengviausiai prieinami moksliniai straipsniai, atliekant užklausas „*absolute priority rule*“, „*eu restructuring directive implementation*“ ir, taikant „sniego gniūžtės“ efektą, analizuota mokslinė literatūra, kuria buvo remtasi ankstesniuose moksliniuose darbuose. Darbe taikytas duomenų analizės metodas – *content* (turinio) analizė, kurios esmė – dirbti su tekstu, atlikti tyrimą ir bandyti nustatyti nagrinėjamo objekto – restruktūrizavimo plano tvirtinimo nepritariant kreditoriams procedūros – problemas, ypatumus.

1. Absoliutaus ir santykinio pirmumo taisyklių reikšmė restruktūrizavimo procese

Absoliutaus ir santykinio pirmumo taisyklės – tai specialus reguliavimas, kuriuo nustatoma kreditorių finansinių reikalavimo tenkinimo tvarka restruktūrizavimo metu. Absoliutaus pirmumo taisyklė bendriausia prasme reiškia, kad žemesnės eilės kreditoriai gali gauti savo reikalavimo patenkinimą tik tada, kai visiškai patenkinami aukštesnės eilės kreditorių reikalavimai²¹, o san-

¹⁶ Egidija Tamošiūnienė ir kt., „Juridinių asmenų nemokumo proceso veiksmingumo užtikrinimas“, *Teisė* 116 (2020): 24–35.

¹⁷ Vigtas Višinskis, Remigijus Jokubauskas, „Teismo vaidmuo juridinių asmenų nemokumo procese“, *Jurisprudencija* 26, 2 (2019): 442–456.

¹⁸ Balsiukienė, *supra note*, 9; Jokubauskas, *supra note*, 1.

¹⁹ Pagal Romas Prakapas, Tomas Butvilas, *Mokslinio tiriamojo darbo logografika studijoms. Mokomasis leidinys* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011), <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16931/9789955192664.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

²⁰ Pagal Liudmila Rupšienė, *Kokybinių tyrimų duomenų rinkimo metodologija* (Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 2007), https://www.researchgate.net/publication/323497804_Kokybiniu_tyrimu_duomenu_rinkimo_metodologija.

²¹ Direktyva, *supra note*, 8: preambulės 55 punktą.

tykinio pirmumo taisyklė numato, kad lėšos restruktūrizavimo procese bus skirstomos tam tikra dalimi tarp aukštesnės ir žemesnės klasės kreditorių. Direktyva leidžia rinktis, kurią – santykinio ar absoliutaus prioriteto – taisyklę taikyti nacionalinėje teisinėje sistemoje. Be to, Direktyva leidžia rinktis taikyti ir abi šias taisykles²². Būtent nuo to, kokia taisyklė įtvirtinta teisiniame reguliavime, priklauso tiek derybų eiga dėl restruktūrizavimo plano, tiek restruktūrizavimo plano tvirtinimas. Suvokiant šių taisyklių esmę, galima prognozuoti kreditorių elgesį derybų metu ir taip įvertinti tikruosius šalių ketinimus balsuojant dėl plano.

1.1. Absoliutaus ir santykinio pirmumo taisyklių samprata ir reguliavimas JANĮ

Santykinio pirmumo taisyklė (angl. *the relative priority rule, RPR*) pirmą kartą buvo įtvirtinta tik Direktyvoje, tačiau pati sąvoka teisės sistemoje buvo žinoma jau seniai. Užsienio doktrinoje minima, kad terminas „santykinio prioriteto taisyklė“ yra kilęs iš Jameso Bonbrighto ir Miltono Bergermano mokslinio darbo „Two Rival Theories of Priority Rights of Security Holders in a Corporate Reorganization“, paskelbto dar 1928 m.²³ Santykinio pirmumo taisyklė kai kurių autorių vertinama itin palankiai ir apibūdinama kaip „antidiskriminacinis teisingumo testas (angl. *anti-discrimination-based fairness test*)“²⁴, reiškiantis, kad lėšos restruktūrizavimo procese bus skirstomos tam tikra dalimi tarp aukštesnės ir žemesnės klasės kreditorių. Kiti mokslininkai abejoja šios taisyklės veiksmingumu ir mano, kad nesant aiškaus reguliavimo dėl to, kokiomis dalimis turi būti skirstomos lėšos restruktūrizavimo procese, kyla didelė ginčų tikimybė, taigi procesas tampa brangesnis, o kreditorių interesai mažiau apsaugoti. Taigi tai gali neigiamai paveikti ir skolintojų lūkesčius, skolinimasis gali tapti sudėtingesnis ir brangesnis²⁵.

Direktyvoje santykinio pirmumo taisyklė įtvirtinta 11 straipsnio 1 dalies c punkte, kuriame numatyta, kad valstybės narės turi užtikrinti, jog restruktūrizavimo planas turi tapti privalomas prieštaraujančioms balsuojančioms grupėms, jei, be kita ko, „juo užtikrinama, kad prieštaraujančios balsuojančios paveiktų kreditorių grupės būtų traktuojamos bent jau taip pat palankiai kaip ir bet kuri kita tos pačios eilės grupė ir palankiau nei bet kuri paskesnės eilės grupė“. Tai reiškia, kad Direktyvoje įtvirtintas reikalavimas, jog aukštesnės eilės kreditoriams turi būti garantuojama didesnė finansinio patenkinimo dalis nei žemesnės klasės kreditoriams. Tačiau tai, kokios tos dalys, yra susitarimo tarp kreditorių dalykas.

„Santykinis prioritetas sumažina kreditorių apsaugą ir suteikia akcijų savininkams strateginį pranašumą rengiant planus“²⁶, kadangi net ir tie kreditoriai, kurių finansiniai reikalavimai tenkinami paskiausiai, visada išlaiko suinteresuotumą, nes yra užtikrinama šių kreditorių teisė gauti dalį savo finansinio reikalavimo patenkinimo. Santykinio pirmumo taisyklė gali būti patraukli toms valstybėms (teisinėms sistemoms), kuriose „privilegiuoti kreditoriai“ yra stiprūs ir

²² Direktyva, *supra note*, 8: 11 straipsnio 2 dalis.

²³ Axel Krohn, „Rethinking Priority: The Dawn of the Relative Priority Rule and a New ‘Best Interest of Creditors’ Test in the European Union“, (2020), <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3554349>.

²⁴ Stephan Madaus, „Is the Relative Priority Rule right for your jurisdiction? A Simple Guide to RPR“, (2020), <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3827696>.

²⁵ Seymour, *supra note*, 9.

²⁶ Jose M. Garrido, Ms. Chanda M. DeLong, Amira Rasekh and Anjum Roshia, „Restructuring and Insolvency in Europe: Policy Options in the Implementation of the EU Directive“, *IMF Working Papers* 152 (2021), <https://doi.org/10.5089/9781513573595.001>.

nelankstūs, taip pat restruktūrizuojant smulkias ir vidutines įmones²⁷.

Absoliutaus pirmumo taisyklė (angl. *the absolute priority rule, APR*) jau 80 metų yra JAV teisinės sistemos dalis, o Vokietijoje ji yra taikoma daugiau nei 20 metų²⁸. Ši taisyklė reiškia, kad iš pradžių tenkinami aukštesnės eilės kreditorių finansiniai reikalavimai, o juos visus patenkinus žemesnės eilės kreditoriai taip pat gali gauti savo reikalavimo patenkinimą. Manoma, kad absoliutaus pirmumo taisyklė labiau tinka tipinėms nemokumo byloms, o ne prevencinio restruktūrizavimo sistemoms²⁹, kurios iš esmės turėtų būti pagrįstos maksimalia kreditorių pagalba ir sutarimu, derybomis.

Įstatymų leidėjas į Lietuvos teisinę sistemą pasirinko perkelti absoliutaus pirmumo taisyklę, ją įtvirtino JANĮ 94, 113 ir 111¹ straipsniuose, kuriuose nustatytas bendras principas, kad kreditorių finansiniai reikalavimai gali būti tenkinami pagal įstatyme nustatytą eilę, ir paskesnės eilės kreditorių finansiniai reikalavimai gali būti tenkinami tik tada, kai patenkinami pirmesnės eilės kreditorių finansiniai reikalavimai.

Dėl JANĮ 111¹ straipsnio 2 dalies 3 punkto taikymo klausimų iš esmės nekyla: esant plano paveikiamų kreditorių nepritarimui grupėse, įstatymas užtikrina jiems teisinę apsaugą gauti finansinio reikalavimo patenkinimą pagal įstatyme nustatytą eilę. Tačiau abejonių kyla dėl JANĮ 113 straipsnio taikymo – ar reguliavimas, kuriuo bendrai nustatoma taisyklė, kad „kreditorių reikalavimai tenkinami restruktūrizavimo plane nustatyta tvarka ir terminais, remiantis šio įstatymo 94 straipsnyje nustatyta kreditorių reikalavimų tenkinimo eile ir etapais“, reiškia, kad kreditoriai restruktūrizavimo plane negali susitarti dėl kitokios kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo tvarkos?

Užsienio teisės doktrinoje pripažįstama, kad dėl veiksmingo įmonės restruktūrizavimo dažnai reikia nukrypti nuo absoliutaus prioriteto³⁰. Panašios nuostatos įtvirtintos ir Direktyvoje, kurioje teigiama, kad tam tikrais atvejais „valstybės narės turėtų galėti nukrypti nuo absoliučios pirmenybės taisyklės“³¹, valstybės narės gali įtvirtinti nuo absoliutaus pirmumo taisyklės nukrypstančias nuostatas, jeigu jos „yra būtinos tam, kad pasiektų restruktūrizavimo plano tikslus ir kai restruktūrizavimo planas nepagrįstai nepažeidžia jokių paveiktų šalių teisių ar interesų“³². Be to, Direktyvos preambulėje nurodyta, kad „restruktūrizavimo planas visada turėtų būti priimtas, jeigu reikiama dauguma kiekvienoje paveiktoje grupėje jam pritaria“³³.

Restruktūrizavimo plano tvirtinimui būtina paveikiamų kreditorių balsų grupėse dauguma, o teismas, tvirtindamas restruktūrizavimo planą, neįpareigotas tikrinti, kokiomis proporcijomis kreditoriai susitarė dėl jų finansinių reikalavimo tenkinimo restruktūrizavimo procese³⁴. Be to, kreditoriams grupėse nepritarus restruktūrizavimo plano tvirtinimui, tikrinamas tik tokiam planui nepritariančių kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo eiliškumas³⁵. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad, siekiant veiksmingo restruktūrizavimo ir teisinio aiškumo, JANĮ 113 straips-

²⁷ Madaus, *supra note*, 24.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ Garrido, *supra note*, 26

³⁰ Stephen J. Lubben, „The Overstated Absolute Priority Rule“, (2015), <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2581639>

³¹ Direktyva, *supra note*, 8: preambulės 56 punktas.

³² *Ibid.*, 11 straipsnio 2 dalis.

³³ *Ibid.*, preambulės 53 punktas.

³⁴ „Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas“, *supra note*, 5: 111 straipsnis.

³⁵ *Ibid.*, 111¹ straipsnio 2 dalies 3 punktas.

nio 1 dalies nuostatos turėtų būti koreguojamos išbraukiant sakinio dalį „remiantis šio įstatymo 94 straipsnyje nustatyta kreditorių reikalavimų tenkinimo eile ir etapais“ ir paliekant nuostatą, kad „kreditorių reikalavimai tenkinami restruktūrizavimo plane nustatyta tvarka ir terminais“. Manytina, kad tokiu reguliavimu bus užtikrinta teisė kreditoriams susitarti dėl plano jiems priimtiniu būdu, o teismui tvirtinant restruktūrizavimo planą nekils klausimų, ar jis privalo tikrinti kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo eilę šiems kreditoriams sutariant dėl restruktūrizavimo plano. Tačiau kartu bus užtikrinti planui nepritariančių kreditorių interesai, kadangi kreditoriai išlaiko teisę gauti savo reikalavimų patenkinimą pagal JANĮ 111¹ straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatytą tvarką, o būtent, kad žemesnės eilės kreditoriai gali gauti savo reikalavimo patenkinimą tik tada, kai visiškai patenkinami aukštesnės eilės kreditorių reikalavimai. Be to, kreditoriai išlaiko teisę skųsti restruktūrizavimo planą tuo aspektu, kad pažeidžiami geriausi kreditorių interesai pagal JANĮ 111 straipsnio 3 dalies 2 punkto nuostatas.

1.2. Absoliutaus ir santykinio pirmumo taisyklių reikšmė derantis ir balsuojant dėl restruktūrizavimo plano

Dėl absoliutaus pirmumo taisyklės paprastumo derybų dėl restruktūrizavimo plano eiga yra numanoma ir aiški: žemesnės eilės kreditoriai žino ir supranta, kad jų finansinis reikalavimas galės būti tenkinamas tik tada, kai bus patenkinti aukštesnės eilės kreditorių finansiniai reikalavimai. Vertinant absoliutaus pirmumo taisyklę derybų dėl restruktūrizavimo plano etape, pabrėžtina, kad dėl jos nelankstumo tampa „sudėtinga derėtis dėl optimalios vertės kūrimo ar veikiančios įmonės išsaugojimo“³⁶. Be to, absoliutaus pirmumo taisyklė neskatina mažų ir vidutinių įmonių savininkų įsitraukimo į restruktūrizavimo procedūras, kadangi jie gali prarasti valdymo kontrolę ir nuosavybės teisę, taip pat ir dėl to, kad jų finansiniai reikalavimai tenkinami paskutiniame etape, nors pačių savininkų indėlis į bendrovės išsaugojimą dažnai gali turėti didelės reikšmės. Būtent dėl šių priežasčių JAV – absoliutaus pirmumo taisyklės gimtojoje šalyje – neseniai buvo pakeistas Bankroto kodekso 11 skyrius taip, kad absoliutaus pirmumo taisyklė nebėra taikoma smulkaus verslo reorganizavimo procedūroms³⁷. Vis dėlto, kai kurių autorių teigimu, nepagrįsta lyginti Direktyvoje numatytą santykinio prioriteto taisyklę, kuri taikoma labai plačiai visoms MVĮ, su JAV Bankroto kodekso 11 skyriaus išimtimis, kadangi šios išimtys taikomos tik labai siaurai ir tik esant tam tikroms sąlygoms³⁸.

Taikant santykinio pirmumo taisyklę, kreditoriai visada gali išnaudoti situaciją ir daryti spaudimą dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo, reikalaudami kuo didesnės jiems tenkančios finansinių reikalavimų tenkinimo dalies. Sutiktina su kai kurių autorių teigimu, kad, jeigu nuolaidos nebus daromos ir kompromisas nebus pasiektas, tai tiesiog lems restruktūrizavimo derybų pabaigą ir paspartins bendrovės likvidavimą dėl bankroto³⁹. Kiti autoriai įžvelgia ir santykinio prioriteto taisyklės privalumus nurodydami, kad šios taisyklės patogumas yra lankstumas, kadangi ja vis tiek turi būti užtikrinami geriausi kreditorių interesai, pašalinama diskriminacija tarp kreditorių eilių, spartinamas bendradarbiavimas. Be to, „santykinio prioriteto taisyklė netrukdo daugumai suinteresuotųjų šalių bet kuriuo atveju susitarti dėl paskirstymo, pagrįsto absoliutaus

³⁶ Krohn, *supra note*, 23.

³⁷ *Ibid.*

³⁸ Seymour, *supra note*, 9.

³⁹ Krohn, *op. cit.*

prioriteto koncepcija⁴⁰.

Santykinio ir absoliutaus pirmumo taisyklės yra reikšmingos ne tik derantis dėl restruktūrizavimo plano, tačiau ir vėliau, susidarius situacijai, kai kreditoriai restruktūrizavimo planui nepritaria. Šios taisyklės tampa įstatymo leidėjo pasirinktu restruktūrizavimo planui nepritariančių kreditorių apsaugos modeliu ir teismas kiekvienu atveju tikrina, ar planui nepritariančios kreditoriai neatsiranda blogesnėje padėtyje nei jiems garantuoja įstatymo nuostatos.

Apibendrinant spręstina, kad ginčų tarp kreditorių nebuvimas ne tik užtikrina veiksmingą restruktūrizavimo procesą, tačiau leidžia tikėtis ir sėkmingo restruktūrizavimo proceso. Jeigu nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtinta absoliutaus pirmumo taisyklė, tada kyla rizika, kad mažų ir vidutinių įmonių savininkai, kurie taip pat dažnai tiesiogiai dalyvauja bendrovės veiklos procese, prie jos veiklos dažnai prisideda savo darbu, nebenorės dėti pastangų išsaugoti įmonę kaip veikiančią subjektą dėl gresiančios rizikos nebeatgauti investicijų. Be to, derybos dėl restruktūrizavimo plano tampa sudėtingos, kadangi didesnę reikalavimą turintiems kreditoriams tam tikrais atvejais gali būti net naudingiau siekti likvidavimo dėl bankroto, o ne rizikuoti savo investicijomis ir (ar) teikti papildomas nuolaidas. O santykinio pirmumo taisyklė veiksmingam restruktūrizavimo procesui didžiausią grėsmę kelia derybų etape, kadangi bet kuris iš kreditorių turi teisinius instrumentus bandyti gauti kuo didesnę dalį savo finansiniams reikalavimams patenkinti ir, remiantis tuo, gali blokuoti restruktūrizavimo plano priėmimą. Taigi abi pirmumo taisyklės turi ir pranašumų, ir trūkumų, taip pat daro poveikį veiksmingam restruktūrizavimo procesui.

2. Geriausių kreditorių interesų testas

Priešingai nei absoliutaus ir santykinio pirmumo taisyklės, kuriomis iš esmės siekiama kreditorių grupių interesų apsaugos, geriausių kreditorių interesų testas (angl. *best interest of creditors test*) skirtas apsaugoti bet kurį pavienį kreditorių ir numato, „kad joks kreditorius pagal restruktūrizavimo planą neturėtų gauti mažiau, nei būtų gavęs likviduojant skolininko turtą“⁴¹.

Geriausių kreditorių interesų testas apibrėžtas Direktyvos 2 straipsnio 1 dalies 6 punkte⁴², kuriame numatyta, kad kreditorius, prieštaraujantis restruktūrizavimo plano patvirtinimui, negali atsidurti prastesnėje padėtyje nei ta, kuri galimai susiklostytų, jeigu restruktūrizavimo planas nebūtų patvirtintas. Iš Direktyvos 2 straipsnio 1 dalies 6 punkto formuluotės matyti, kad turi būti įvertintos labai įvairios situacijos: tai apima tiek likvidavimą dėl bankroto, tiek turto – viso ar dalies, ar įmonės, kaip veikiančio verslo, – pardavimą⁴³, taip pat bet kokius alternatyvius scenarijus (pavyzdžiui, kito galimo restruktūrizavimo plano tvirtinimą arba net skolininko verslo tęsimą be jokio priverstinio restruktūrizavimo)⁴⁴.

Siekiant įvertinti, ar teikiamas restruktūrizavimo planas, kuriam nepritaria kreditoriai, gali būti tvirtinamas kaip užtikrinantis geriausių kreditorių interesus, S. Madaus siūlo dviejų pakopų testą. Visų pirma, teismas turėtų įvertinti, kokia labiausiai tikėtina situacija būtų, jeigu restruktūrizavimo planas nebūtų patvirtintas (pavyzdžiui, likvidavimas dėl bankroto, verslo (dalies)

⁴⁰ Madaus, *supra note*, 24.

⁴¹ Garrido, *supra note*, 26.

⁴² Direktyvoje anglų kalba 2 straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodyta sąvoka „best-interest-of-creditors test“, o Direktyvos versijoje lietuvių kalba pateiktas vertimas „kreditorių interesų kriterijus“.

⁴³ Krohn, *supra note*, 23.

⁴⁴ Madaus, *op. cit.*

pardavimas). Antra, teismas turėtų palyginti, kiek kreditorius, nepritariantis restruktūrizavimo planui, gautų finansinio reikalavimo patenkinimo pagal planą, ir kiek gautų, jeigu įvyktų labiausiai tikėtinas scenarijus nepatvirtinus plano. Nesutinkantis kreditorius pagal restruktūrizavimo planą negali gauti mažiau nei likvidavimo atveju. Jeigu nustatoma, kad pagal teikiamą restruktūrizavimo planą kreditorius gautų mažiau, nepriklausomai nuo taikytinos absoliutaus ar santykinio prioriteto taisyklės, šis planas nelaikytinas kaip atitinkantis geriausių kreditorių interesus, todėl nei vienu, nei kitu atveju negalėtų būti tvirtinamas. Toks vertinimas turi turėti skaitinę išraišką – reikia įvertinti skolininko turtą ir nustatyti, kokia suma skolininkui yra numatyta pagal ginčijamą planą ir kokios išmokos jis galėtų tikėtis esant bet kokiam alternatyviam scenarijui⁴⁵.

Direktyvoje įtvirtintas reguliavimas kritikuotinas dėl pernelyg didelio neapibrėžtumo, kadangi, visų pirma, tai gali lemti begalinio bylinėjimosi (ginčų) situaciją, o siūlomas dviejų pakučių testas, nors yra logiškas ir atitinkantis nustatytą reguliavimą, tačiau vargu ar praktiškai gali būti įgyvendintas ir turėti realų poveikį dėl dviejų priežasčių: pirma, turi būti atliekama iš esmės ekonominio pobūdžio, paremta skaičiavimais analizė, kuri yra labai brangi ir sudėtinga, o tai ypač nepalanku vykdant mažų įmonių restruktūrizavimą; antra, tiek restruktūrizavimo plane įtvirtintos priemonės ir lėšų kreditoriams numatymas, tiek skaičiavimai sprendžiant dėl kito galimo alternatyvaus scenarijaus visada yra hipotetiniai.

Sutiktina su nuomone, kad tol, kol neįrodyta kitaip, būtų pagrįsta manyti, jog „planas iš tikrųjų daro teisingas prielaidas ir prognozes apie būsimą vystymąsi“⁴⁶. Įvairūs ekonominiai vertinimai ir finansinės prognozės yra sudėtingos visų pirma dėl didelio skaičiaus kintamųjų (ekonominės, teisinės, socialinės padėties), taip pat visada egzistuoja netikėtumo faktoriai, taigi būtent suinteresuotos šalys turėtų nuspręsti, ar jos pasitiki restruktūrizavimo plane išdėstytomis prognozėmis. Kuo didesnė parama bendradarbiaujant pagal restruktūrizavimo planą, tuo yra didesnė sėkmės tikimybė⁴⁷.

Nepaisant geriausių kreditorių interesų testo reikšmės, Direktyvoje numatyta, kad valstybės narės šį testą galėtų taikyti tik tada, kai šiuo pagrindu restruktūrizavimo planas yra ginčijamas⁴⁸. Toks sprendimas priimtas siekiant išvengti sudėtingo vertinimo kiekvienu atveju⁴⁹. Vis dėlto geriausių kreditorių interesų testo netaikymą siekiama kompensuoti kitomis, paprastesnėmis priemonėmis, pavyzdžiui, įpareigojant teismą savo iniciatyva vertinti, ar restruktūrizavimo plane numatytos priemonės turi pagrįstas perspektyvas užkirsti kelią įmonės nemokumui arba užtikrinti įmonės gyvybingumą⁵⁰. Tačiau ir šis vertinimas taip pat reiškia, kad bus sprendžiama dėl hipotetinių priemonių ir prielaidų sėkmingam restruktūrizavimo procesui, jam taip pat reikia ekonominio ir finansinio pagrindimo. Taigi, jeigu kreditoriai pritaria restruktūrizavimo planui, teismas neturėtų vien šiuo pagrindu atsakyti tvirtinti restruktūrizavimo plano, nebent jis būtų akivaizdžiai neįgyvendinamas.

Reikalavimas taikyti geriausių kreditorių interesų testą yra įtvirtintas JANĮ⁵¹

⁴⁵ Madaus, *supra note*, 24.

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ Direktyva, *supra note*, 8: 10 straipsnio 2 dalies d punktas, 2 dalies 2 pastraipa.

⁴⁹ *Ibid.*, preambulės 50 punktas.

⁵⁰ *Ibid.*, preambulės 50 punktas, JANĮ 111 straipsnio 3 dalies 4 punktas.

⁵¹ Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas“, *supra note*, 5: 111 straipsnio 3 dalies 2 punktas, 6 dalis.

ir iš esmės atitinka Direktyvoje nustatytą reguliavimą, tačiau kelia procesinių neaiškumų: teismas turi nagrinėti, ar restruktūrizavimo planas atitinka geriausių kreditorių interesus tik tuo atveju, kai kreditorius šiuo pagrindu motyvuotai skundžia *teismo nutartį* patvirtinti restruktūrizavimo planą. Kyla klausimas: ar ši teisės norma aktuali tik apeliacinės instancijos teismui⁵², ar tai laikytina pirmosios instancijos teismo teise pasinaikinti skundžiamą nutartį⁵³? Nesuprantama, kodėl toks kreditoriaus prieštaravimas negalėtų būti išnagrinėtas restruktūrizavimo plano tvirtinimo metu. Toks reguliavimas neprieštarautų Direktyvos nuostatomis, atitiktų veiksmingo restruktūrizavimo proceso principą ir civilinio proceso teisės normas.

JANĮ 111 straipsnyje, priešingai nei Direktyvoje, konkrečiai apibrėžta, kokios alternatyvios situacijos, jeigu nebūtų keliami restruktūrizavimo byla, bus lyginamos. Nurodyta, kad, sprendžiant dėl geriausių kreditorių interesų, restruktūrizavimas bus lyginamas su įmonės likvidavimu dėl bankroto. Toks įstatymų leidėjo sprendimas vertintinas teigiama dėl to, kad yra nustatytas aiškus vertinamų atvejų ratas ir užkertamas kelias bylinėjimuisi, kuris galėtų būti kreipiamas įvairiausiais (neapibrėžtais) aspektais. Tačiau, kita vertus, keltinas klausimas, ar jis yra pakankamas ir įgyvendinantis Direktyvos tikslus. Galbūt tikslinga būtų įtvirtinti bent vieną konkretų atvejį be likvidavimo dėl bankroto, pavyzdžiui, restruktūrizavimo plane numatytas priemonės ir numatytą gauti finansinę naudą palyginti su galima nauda esant įmonės (dalies) pardavimui? Be to, jau pačiame restruktūrizavimo plane turi būti nurodyta informacija skaitine išraiška, kokia dalis kreditorių finansinių reikalavimų galėtų būti patenkinta bankroto atveju⁵⁴, ir šios informacijos nepateikimas sudaro prielaidas netvirtinti plano⁵⁵. Todėl keltinas klausimas: koks tikslas reikalaui pateikti informaciją, kurią teismas turėtų tikrinti tik esant skundui ir būtent tos informacijos (ne)teisingumas turėtų būti įrodinėjimo dalykas? Ar teismas gali savo iniciatyva atsakyti tvirtinti planą, jeigu nustato, kad jis neatitinka geriausių kreditorių interesų, net jeigu yra kreditorių pritarimas planui? Kita vertus, manytina, kad šios informacijos pateikimas neturėtų sudaryti neproporcingos naštos siekiančiam restruktūrizuoti juridiniam asmeniui, taigi informacijos pateikimas apie tai, kad restruktūrizavimas galimai bus naudingesnis nemokumo problemų sprendimo būdas nei įmonės likvidavimas dėl bankroto, turėtų būti vertinamas pozityviai ir skatinti pasitikėjimą restruktūrizavimo procesu.

Nepaisant nemokumo bylose vyraujančio viešojo intereso, tiek Lietuvos teisės doktrinoje, tiek teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad teismo aktyvumas turi būti suderinamas su proceso rungtyniškumo ir šalių lygiateisiškumo principais⁵⁶, o teismo pareiga būti aktyviam bankroto bylose dar nereiškia pareigos būti aktyvesniam už pačią šalį⁵⁷. Taigi būtent kreditoriui, nesutinkančiam su prašomu patvirtinti planu, tektų pareiga įrodyti, kad teikiamas restruktūrizavimo

⁵² Toks aiškinimas, manytina, neatitiktų civilinio proceso teisės normų, kadangi apeliacinis skundas negali būti grindžiamas aplinkybėmis, kurios nebuvo nurodytos pirmosios instancijos teisme.

⁵³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas“, *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 36-1340, 334 straipsnio 2 dalies 1 punktą.

⁵⁴ „Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas“, *supra note*, 5: 104 straipsnio 2 dalies 12 punktą.

⁵⁵ *Ibid*, 111 straipsnio 3 dalies 1 punktą, 1111 straipsnio 1 dalies 1 punktą, 1111 straipsnio 2 dalies 1 punktą.

⁵⁶ Višinskis, *supra note*, 17.

⁵⁷ „Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1372-330/2016“, LITEKO, žiūrėta 2022 m. kovo 4 d., http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?card_id=8A9204C3-658B-48D5-93D6-2BF7C57F4F9A.

planas neatitinka geriausių kreditoriaus interesų. Beje, sprendžiant, kokios būtų kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo proporcijos patvirtinus restruktūrizavimo planą ir įmonę likviduojant dėl bankroto, gali būti pasitelkiamas ekspertas⁵⁸. Kadangi eksperto pasitelkimo teisinis vertinimas jau buvo aptartas Lietuvos teisės doktrinoje⁵⁹, papildomai šiuo klausimu nebepasisakoma.

Taigi, manytina, kad geriausių kreditorių interesų patikra yra būtina, pamatinė sąlyga restruktūrizavimo procesui pradėti. Neturėtų būti galima pradėti restruktūrizavimo proceso, jeigu jau restruktūrizavimo plano projekto rengimo metu nebūtų įmanoma numatyti priemonių, kurios leis pasiekti didesnę naudą nei įmonės likvidavimas dėl bankroto. Nepaisant to, kad teismas šios informacijos savo iniciatyva netikrina ir dėl to galimi ginčai tik vėlesniame restruktūrizavimo procese, tačiau, manytina, kad šie duomenys turėtų būti gauti ir įvertinti jau rengiant restruktūrizavimo planą. JANĮ nustatytas kreditorių padėties restruktūrizavimo ir įmonės likvidavimo dėl bankroto metu palyginimas yra minimalus, siekiant taikyti geriausių kreditorių interesų testą, tačiau, manytina, kad jis taip pat yra ir pakankamas. Taip yra užkertamas kelias ginčams tarp suinteresuotų šalių, aiškiai apibrėžiamos įrodinėjimo ribos, taigi ir užtikrinamas veiksmingas restruktūrizavimo procesas.

3. Kreditorių teisinė padėtis restruktūrizavimo procese

3.1. Restruktūrizavimo plano (ne)paveikiami kreditoriai

Sprendimo dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo priėmimo dalyvauja dvi subjektų grupės: juridinio asmens dalyviai ir kreditoriai. Analizuojant kreditorių teisinę padėtį restruktūrizavimo procese, reikšminga yra tai, kad, priešingai nei bankroto procese, kuriame visi skolininko kreditoriai reiškia finansinius reikalavimus ir yra įtraukiami į sprendimų priėmimą per kreditorių susirinkimą (komitetą), restruktūrizavimo procese dalyvauja tik restruktūrizavimo plano paveikiami kreditoriai. Toks kreditorių dalyvavimo restruktūrizavimo procese principas numatytas ir Direktyvoje, kurioje paminėta, kad „šalys, kurioms restruktūrizavimo planas poveikio nedaro, neturėtų turėti teisės balsuoti dėl šio plano, ir tvirtinant bet kokį planą neturi būti reikalingas jų pritarimas“⁶⁰. Taigi šiuo atveju yra reikšminga išanalizuoti, kaip atskirti restruktūrizavimo plano paveikiamus ir nepaveikiamus kreditorius, taip pat įvertinti kreditorių teisinę padėtį remiantis JANĮ įtvirtintu teisiniu reguliavimu.

Direktyvoje paveiktos šalys apibrėžiamos kaip kreditoriai arba kreditorių grupės, taip pat, kai tai numatyta nacionalinėje teisėje, dalininkai ir darbuotojai, kurių reikalavimams arba interesams restruktūrizavimo planas daro tiesioginį poveikį⁶¹. Šis apibrėžimas yra labai platus ir Direktyvos preambulėje nepaaiškintas. Jį analizuojant lingvistiškai, galima būtų manyti, kad iš esmės bet kokios restruktūrizavimo plane numatytos priemonės (kreditorių finansinių reikalavimų modifikavimas, verslo modelio keitimas, investicijos ir kt.) gali daryti tiesioginį poveikį bet kuriam iš kreditorių, kadangi nuo restruktūrizavimo plane numatytų priemonių ir proceso (ne) sėkmės priklausys to kreditoriaus finansinio reikalavimo patenkinimo apimtis.

⁵⁸ „Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas“, *supra note*, 5: 111 straipsnio 7 dalis.

⁵⁹ Balsiukienė, *supra note*, 9.

⁶⁰ Direktyva, *supra note*, 8: preambulės 43 punktas.

⁶¹ *Ibid*, 2 straipsnio 1 dalies 2 punktas.

Užsienio teisės doktrinoje formuojamas požiūris, kad, pavyzdžiui, plano nepaveikiamais kreditoriais laikomi tie, kurie gauna visą savo finansinio reikalavimo patenkinimą iš karto. Jeigu sąvoka „iš karto“ būtų vertinama pagal finansinio reikalavimo patenkinimo momentą ir reikštų, kad finansinis reikalavimas turi būti tenkinamas iš karto⁶² patvirtinus restruktūrizavimo planą, tada toks požiūris laikytinas pagrįstu, kadangi kreditoriai, kuriems plane numatytas jų finansinių reikalavimų patenkinimas iš karto, nebėra suinteresuoti restruktūrizavimo plane numatomomis priemonėmis ir tolesne restruktūrizavimo proceso eiga. Tačiau sąvoka „iš karto“ taip pat gali būti vertinama ir pagal finansinio reikalavimo tenkinimo dydį ir reikštų, kad kreditorius turi teisę į visą savo patenkinimą kažkuriame restruktūrizavimo etape. Tada lieka klausimas: ar jis tikrai yra nepaveikiamas plano, kadangi numatytos priemonės lemia tikimybę dėl jo finansinio reikalavimo patenkinimo arba praradimo nesėkmės atveju?

JANĮ buvo susiaurintas Direktyvoje įtvirtintas paveikiamų šalių apibrėžimas ir plano paveikumas kreditoriams buvo susietas ne su bet kokiomis restruktūrizavimo plane numatytomis priemonėmis, o su kreditorių civilinių teisių ir (ar) pareigų pasikeitimu dėl juridiniam asmeniui suteikiamos pagalbos⁶³. Keltinas klausimas: ar paveikiamų kreditorių sąvoka šitaip susiaurinta pagrįstai, kadangi, nepriklausomai nuo kreditoriaus teikiamos pagalbos finansiniams sunkumams įveikti, šiam kreditoriui tiesioginį poveikį turi (gali turėti) ir kitos restruktūrizavimo plane numatytos priemonės? Juo labiau, kad „kreditorių, kuriems iki restruktūrizavimo bylos iškėlimo prievolių vykdymo terminai nebuvo suėję, reikalavimai tenkinami ne anksčiau, kaip suėjus šiems terminams“⁶⁴, taigi šiuo atveju kreditoriai nors ir neatidėjo ir kitaip nemodifikavo savo prievolių, tačiau jie yra priklausomi nuo restruktūrizavimo plane numatytų priemonių. Be to, nėra aišku, ką įstatymų leidėjas turėjo omenyje įtvirtindamas sąvoką „pagalba juridiniam asmeniui“ – ar tai apima bet kokią kreditoriaus reikalavimo modifikavimą?

Aiškindamas, kas yra restruktūrizavimo plano paveikiamas kreditorius, Lietuvos apeliacinis teismas yra nurodęs, kad „juridiniam asmeniui suteikiama pagalba finansiniams sunkumams įveikti neturėtų būti siejama išimtinai tik su kreditoriaus savanorišku sutikimu, patvirtinimu (žodiniu, rašytiniu) atitinkamai modifikuoti savo prievolę skolininkui ir (ar) kitaip padėti jam įveikti finansinius sunkumus“⁶⁵. Restruktūrizavimo „plane juridinio asmens vadovas, be kita ko, numato priemones, kuriomis bus siekiama įveikti finansinius sunkumus. Šios priemonės gali būti įvairios ir nebūtinai suderintos su skolininko kreditoriais“⁶⁶. Teismas, šią mintį plėtodamas toliau, nurodė, kad restruktūrizavimo plane numatomi kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo terminai taip pat daro įtaką kreditorių teisėms, todėl jie laikytini plano paveikiamais kreditoriais. Teismas pažymėjo, kad nėra būtinas kreditorių sutikimas dėl tų konkrečių kredito-

⁶² Garrido, *supra note*, 26. Pastaba: cituojamame straipsnyje nebuvo analizuojama, kas yra plano paveikiamas kreditorius, o paveikiamo kreditoriaus sąvoka paaiškinta skliausteliuose nurodant, kad tai yra „creditors that will receive a full immediate payment“.

⁶³ „Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas“, *supra note*, 5: 2 straipsnio 9 dalis.

⁶⁴ *Ibid.*, 113 straipsnio 2 dalis

⁶⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1014-553/2020“, LI-TEKO, žiūrėta 2022 m. kovo 14 d., <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=fb-b5322e-e333-4853-af14-51fa368eace3>.

⁶⁶ *Ibid.*

rių finansinių reikalavimų modifikavimo⁶⁷. Buvo atmesti kaip nepagrįsti argumentai, kad „dėl restruktūrizavimo plano projekto turi balsuoti tik tie kreditoriai, kurie laisva valia sutiko suteikti skolininkui atitinkamą pagalbą finansiniams sunkumams įveikti“⁶⁸. Šia praktika toliau buvo remiamasi vėlesnėse nutartyse⁶⁹. Taigi teismas iš esmės sprendė, kad restruktūrizavimo plane galima modifikuoti kreditorių prievolės be kreditorių sutikimo.

Lietuvos apeliaciniame teisme 2021 m. lapkričio 11 d. taip pat buvo išnagrinėta civilinė byla, kurioje buvo sprendžiamas ginčas dėl restruktūrizavimo plane numatytų „priverstinių“ nuolaidų taikymo⁷⁰. Nors šioje civilinėje byloje buvo taikytas ĮRĮ ir nebuvo sprendžiamas klausimas dėl to, ar kreditorius laikytinas paveikiamu plano, tačiau, manytina, kad šioje byloje pateikti išaiškinimai yra reikšmingi ir aktualūs bandant atsakyti į klausimą, kas yra plano paveikiami kreditoriai⁷¹. Teismas šioje byloje nurodė, kad restruktūrizavimo procese „kreditorius savo reikalavimą gali modifikuoti tik jo paties laisva valia“, jis negali būti verčiamas suteikti pagalbą⁷². „Kreditorių susirinkimas, nei juo labiau kreditorių komitetas neturi teisės balsų dauguma nuspręsti, kad visi be išimties kreditoriai, įskaitant ir tuos, kurie nesutinka (prieštarauja), privalomai teiks pagalbą dėl skolinių išpareigojimų, susidariusių iki įmonės restruktūrizavimo bylos iškėlimo teisme, vykdymo. Toks sprendimas (nutarimas), priimtas nesant tam tikrų kreditorių sutikimo, t. y. priimtas prieš jų valią, tų kreditorių nesaisto ir negali saistyti“⁷³.

Šios dvi skirtingos teismo nutartys ir formuojama praktika svarbi dėl to, kad visų pirma reikia atsakyti į klausimą, ar restruktūrizavimo planą rengiantis ir teikiantis tvirtinti subjektas be kreditorių sutikimo gali teikti teismui tvirtinti restruktūrizavimo planą, kuriame modifikuotos kreditorių prievolės. Pažymėtina, kad JANĮ nėra paaiškinta, ką reiškia sąvoka „juridiniams asmeniui suteikiama pagalba finansiniams sunkumams įveikti“, o prievolių modifikavimas, kurį, remiantis teismų praktika, galima būtų laikyti kreditorių pagalba, gali būti labai įvairus – tiek atidedant pagrindinės prievolės mokėjimo terminus, tiek atsisakant dalies reikalavimų (pavyzdžiui, delspinigių) ar juos sumažinant.

Pabrėžtina, kad JANĮ nenumato teisės bendrovės vadovui be kreditorių aiškiai išreikštos valios modifikuoti jų prievolės – atidėti terminus, išdėstyti prievolės, sumažinti netesybas, net jeigu šių priemonių pririnktų restruktūrizavimo tikslams pasiekti. Nepaisant inicijuotų nemo-kumo procedūrų, privatinių teisinių santykių reguliavimas nesikeičia ir sutartiniams teisiniams santykiams Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas yra taikomas. Taigi ar gali būti tvirtinamas

⁶⁷ „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. liepos 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1014-553/2020“, *supra note*, 65.

⁶⁸ *Ibid.*

⁶⁹ „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1683-553/2020“, LITEKO, žiūrėta 2022 m. kovo 14 d., <http://liteko.teismai.lt/viesaspresnimupaieska/tekstas.aspx?id=11f86735-1a15-4765-8559-d4b770de060d>; „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1728-450/2020“, LITEKO, žiūrėta 2022 m. kovo 14 d., <http://liteko.teismai.lt/viesaspresnimupaieska/tekstas.aspx?id=a8985fbd-ca83-4543-a042-d7451047678e>.

⁷⁰ „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1269-450/2021“, LITEKO, žiūrėta 2022 m. kovo 15 d., <https://www.infolex.lt/tp/2037212>.

⁷¹ Sąvoka „plano paveikiami kreditoriai“ atsirado tik įsigaliojus JANĮ nuo 2020 m. sausio 1 d. Vis dėlto nei šioje civilinėje byloje, nei anksčiau aptartoje Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje dar nebuvo aktualus JANĮ 1111 straipsnio taikymas, kadangi jis įsigaliojo tik nuo 2021 m. liepos 15 d.

⁷² „Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1269-450/2021“, *op. cit.*

⁷³ *Ibid.*

restruktūrizavimo planas, kuriame siekiama modifikuoti tam nepritariančių kreditorių prievolės? O gal JANĮ 111¹ straipsnio – restruktūrizavimo plano tvirtinimo, juridinio asmens dalyviams arba šio plano paveikiamų kreditorių grupėms nepritarus – nuostatos būtų ir reikšmingos tuo atveju, kai restruktūrizavimo planą rengiantis subjektas mato galimybes restruktūrizuoti su tam tikra kreditorių pagalba? Tačiau ar tokiu atveju poreikis restruktūrizuoti įmonę nepritariant kreditoriams, kai niekas neužtikrina restruktūrizavimo sėkmės, gali nusverti teisėtą kreditorių interesą gauti savo finansinio reikalavimo patenkinimą tam tikru metu, konkrečiomis sutartyje nustatytais sąlygomis, apeinant įprastą privatiniais teisiniais santykiams būdingą ginčo procedūrą⁷⁴?

JANĮ nėra reguliuojama plano nepaveikiamų kreditorių teisinė padėtis. Kadangi plano nepaveikiami kreditoriai iš esmės išlaiko tik teisę gauti savo finansinio reikalavimo patenkinimą, jie neprisideda prie patiriančios finansinių sunkumų įmonės išsaugojimo ir pagalbos neteikia, neturi teisės balsuoti dėl plano, taigi, darytina išvada, kad jie ir neturi teisinio suinteresuotumo bylos baigtimi.

Apibendrinant manytina, kad rengiant restruktūrizavimo planą negali būti modifikuojamos kreditorių prievolės be kreditorių aiškaus sutikimo, o plano paveikiamas kreditorius turėtų būti tik tas kreditorius, kuris aiškiai išreikštu būdu – raštu, derybose ar tiesiog pritardamas restruktūrizavimo planui – davė sutikimą dėl su juo susijusių prievolių modifikavimo. Nepaisant to, kad kreditorius suteikė pagalbą skolininkui finansiniams sunkumams įveikti, tačiau tai savaime neturėtų reikšti, jog buvo pritarta ir restruktūrizavimo plane numatytais priemonėms. Vis dėlto tik plano paveikiami kreditoriai yra suinteresuoti bylos baigtimi ir turėtų turėti teisę į apeliaciją (skųsti teismo nutartį dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo). JANĮ, kuriame yra sureguliuota, kas yra plano paveikiami kreditoriai, buvo apsiribota tik sąlyga dėl kreditorių suteiktos pagalbos juridinio asmens finansiniams sunkumams įveikti, tačiau, pirma, nėra aišku, kas yra ta pagalba finansiniams sunkumams įveikti, ir, antra, abejotina, ar tokiu reguliavimu yra pasiekiamas Direktyvoje numatytas tikslas, kad restruktūrizavimo procese turi dalyvauti tik tie kreditoriai, kuriems planas daro tiesioginį poveikį.

3.2. Kreditorių skirstymas į grupes balsuojant dėl plano

Rengiantis balsavimui dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo, kreditoriai, kurie yra paveikiami restruktūrizavimo plano, dar turi būti skirstomi į grupes. Nepaisant to, kad kreditorių skirstymui į grupes reikia daugiau laiko (gal ir papildomų lėšų), tačiau kreditorius pagal jų turimą bendrą interesą suskirsčius į klases, restruktūrizavimo plano vertinimas būtų atspindėtas objektyviau ir teisingiau, atitinkamai, būtų paprasčiau spręsti dėl plano (ne)tvirtinimo. Be to, kreditorių skirstymas į grupes palengvina restruktūrizavimo plano priėmimą tada, kai įvyksta „klasių susitraukimas“ – galima priimti planą net tada, jeigu nebuvo gautas daugumos pritarimas vienoje ar keliuose klasėse.

Grupių sudarymas turėtų būti atliekamas taip, kad kiekvienoje grupėje būtų „atspindėtos jų teisės ir jų reikalavimų ir interesų pirmumo eilė“⁷⁵. Kad balsavimo kreditorių grupėse mechanizmas būtų veiksmingas, būtina, kad tarp tai pačiai klasei priklausančių kreditorių būtų pakanka-

⁷⁴ Pavyzdžiui, sutartinių išpareigojimų vykdymas pasikeitus aplinkybėms, kaip tai numatyta CK 6.204 straipsnyje, arba netesybų mažinimo institutas, numatytas CK 6.258 straipsnio 3 dalyje.

⁷⁵ Direktyva, *supra note*, 8: preambulės 44 punktą.

mai bendri interesai⁷⁶. Direktyvoje nustatyti skirtingi grupių sudarymo būdai: kreditorių grupės gali būti formuojamos ir tvirtinamos tiek prieš balsavimą dėl plano, taip pat gali būti įtraukiamos į plano tvirtinimo procesą⁷⁷. Direktyva numato, kad teisminė ar administracinė institucija turėtų atlikti kreditorių skirstymo į grupes priežiūrą⁷⁸. Pritartina nuomonei, kad pirmuoju atveju, kai kreditoriai suskirstomi į grupes prieš balsavimą dėl plano, pailgėja proceso trukmė, tačiau taip pat yra sumažinama rizika, kad restruktūrizavimo planas bus ginčijamas. Kreditorių skirstymas į grupes bet kuriuo atveju turėtų veikti taip, kad būtų užtikrintas restruktūrizavimo procedūros lankstumas ir greitis⁷⁹.

Direktyva numato plačias galimybes spręsti dėl kreditorių skirstymo į grupes, pavyzdžiui, į atskirą grupę išskiriant mokesčių arba socialinės apsaugos institucijas, darbuotojus, smulkiuosius tiekėjus ir pan.⁸⁰. Tačiau, pabrėžtina, kad, pasirinkus itin platų kreditorių skirstymo į grupes modelį, atsiranda rizika, jog skolininkas gali manipuluoti grupių formavimo sistema, siekdamas padidinti palankaus balsavimo tikimybę⁸¹. Pavyzdžiui, Austrijoje kreditorių skirstymas į grupes buvo panaikintas 1983 m. Tačiau įgyvendinant Direktyvos nuostatas, kreditoriai šiuo metu skirstomi į tokias grupes: kreditoriai, kurių reikalavimai užtikrinti; kreditoriai, kurių reikalavimai neužtikrinti; akcininkai; pažeidžiami kreditoriai (kurių reikalavimų suma neviršija 10 000 Eur); subordinuoti kreditoriai⁸².

Į JANĮ buvo perkelti minimalūs Direktyvoje nustatyti reikalavimai ir įtvirtinta, kad, vykstant restruktūrizavimo procesui, kreditoriai skirstomi į kreditorius, kurių reikalavimai užtikrinti hipoteka (įkeitimu), ir kitus kreditorius⁸³. Tačiau, esant kreditorių nepritarimui, yra nustatyta, kad kreditorių finansiniai reikalavimai bus tvirtinami JANĮ 94 straipsnyje nustatyta tvarka, kurioje iš esmės išskirtos ne dvi, o trys kreditorių eilės: kreditoriai, kurių finansiniai reikalavimai užtikrinti hipoteka⁸⁴, pirmąja ir antrąja eile tenkinami kreditorių reikalavimai⁸⁵. Manytina, kad JANĮ 108 straipsnyje nustatytu reguliavimu nėra užtikrinamas Direktyvoje keliamas reikalavimas, jog kreditorių grupėje kreditorius sietų pakankamai bendras interesus, kadangi į „kitų kreditorių“ grupę patenka kreditoriai, kurių finansiniai reikalavimai tenkinami tiek pirma, tiek antra eile. Siūlytina JANĮ 108 straipsnyje nustatytą reguliavimą suderinti su JANĮ 94 straipsnyje nustatyta kreditorių finansinių reikalavimų eile, kad būtų užtikrintas restruktūrizavimo proceso veiksmingumas.

Tačiau gali kilti klausimas: ar kreditorių skirstymas pagal JANĮ į tiek nedaug grupių yra pagrįstas, ypač tada, kai Direktyvoje numatytos itin įvairios kreditorių skirstymo į grupes galimybės? Ar tikrai kreditoriai, pavyzdžiui, mokesčių administratorius ir darbuotojai, kurių finansiniai

⁷⁶ Direktyva, *supra note*, 8: 9 straipsnio 4 dalis.

⁷⁷ *Ibid*, 9 straipsnio 5 dalis.

⁷⁸ *Ibid*, preambulės 46 punktą.

⁷⁹ Garrido, *supra note*, 26.

⁸⁰ Direktyva, *op. cit.*, preambulės 44 punktą, 9 straipsnio 4 dalis.

⁸¹ Garrido, *op. cit.*

⁸² Susanne Fruhstorfer, Andreas Howadt, „Die Umsetzung der Restrukturierungsrichtlinie in Österreich“, TaylorWessing, 2021 m. kovo 17 d., <https://www.taylorwessing.com/de/insights-and-events/insights/2021/03/die-umsetzung-der-restrukturierungsrichtlinie-in-oesterreich>.

⁸³ „Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas“, *supra note*, 5: 108 straipsnis.

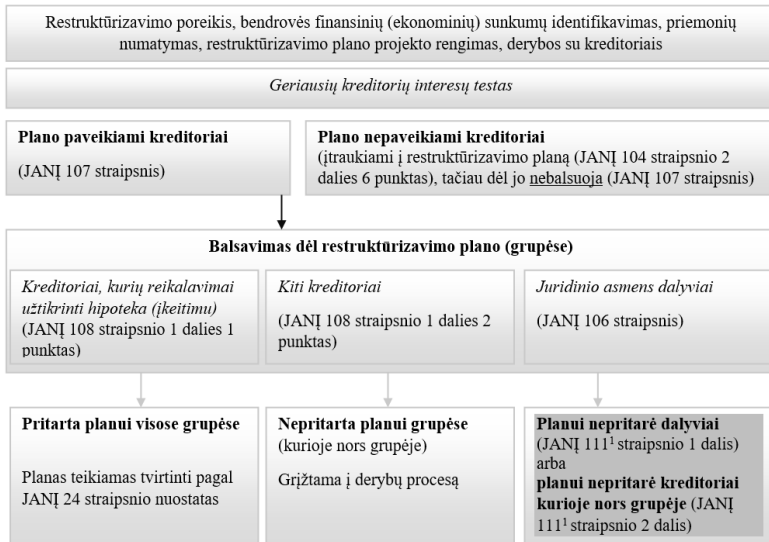
⁸⁴ *Ibid*, 94 straipsnio 1 dalis.

⁸⁵ *Ibid*, 94 straipsnio 2 dalis.

reikalavimai tenkinami pirmąja eile, turi pakankamai bendrų interesų? Direktyvoje nurodyta, kad valstybės narės MVĮ „dėl jų palyginti paprastos kapitalo struktūros būtų galima atleisti nuo pareigos sudaryti atskiras paveiktų šalių grupes“⁸⁶. Tokiu reguliavimu siekiama išvengti papildomų išlaidų ir sudėtingo restruktūrizavimo proceso. Lietuvoje 2021 metais MVĮ sudarė 99,8 proc. visų Lietuvos Respublikoje veikiančių įmonių⁸⁷, taigi, manytina, kad JANĮ nustatytas kreditorių grupavimas yra pakankamas, tačiau minimaliai jis turėtų būti derinamas prie kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės pagal JANĮ 94 straipsnį.

4. Prieštaraujančių kreditorių grupių nuomonės nepaisymas tvirtinant restruktūrizavimo planą

Restruktūrizavimo planui patvirtinti įprastai reikia juridinio asmens dalyvių ir kreditorių paprastosios daugumos pritarimo visose grupėse. Tokiu atveju kreditorių daugumos valia tampa privaloma mažumai, kuri abejoja restruktūrizavimo plane numatytais priemonėmis. Tačiau, jeigu restruktūrizavimo planui nepritaria kreditorių dauguma kurioje nors grupėje (taigi, kreditorių grupė), o skolininkas vis tiek siekia, kad tas planas taptų privalomas prieštaraujančioms grupėms, Direktyvoje buvo nustatytos minimalios sąlygos ir speciali tokio restruktūrizavimo plano tvirtinimo procedūra. Galimybę patvirtinti restruktūrizavimo planą juridinio asmens dalyviams arba šio plano paveikiamų kreditorių grupėms nepritarus Lietuvoje numato JANĮ 111¹ straipsnio nuostatos. Pagal JANĮ nustatytą balsavimo dėl restruktūrizavimo plano projekto kreditorių grupėse tvarką, ji galėtų būti pavaizduota tokia bendriausia schema:

⁸⁶ Direktyva, *supra note*, 8: preambulės 45 punktas, 9 straipsnio 4 dalies 3 pastraipa.

⁸⁷ Europos Komisija, „2021 SME Country Fact Sheet. Lithuania“, žiūrėta 2022 m. kovo 14 d., <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/46082>.

Tam, kad būtų teisinės prielaidos spręsti dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo pagal JANĮ 111¹ straipsnio 2 dalį, planui turi pritarti arba kreditoriai, kurių reikalavimai užtikrinti hipoteka⁸⁸, arba kiti kreditoriai – „kitų kreditorių grupė, jeigu jos kreditorių *jokie* reikalavimai nebūtų patenkinami bankroto atveju, taip pat įvertinus ir kreditorių reikalavimų tenkinimo galimybių vertinę išraišką juridinio asmens pardavimo atveju“⁸⁹. Tai, kad šis reguliavimas kelia daug neaiškumų, jau buvo minėta Lietuvos teisės doktrinoje⁹⁰. Kyla dar vienas klausimas: o jeigu kitų kreditorių grupėje, esant bendrovės likvidavimui dėl bankroto, lėšų užtektų *daliai* kreditorių finansiniams reikalavimams padengti, ar būtų tenkinama ši JANĮ 111¹ straipsnio 2 dalies 2 punkto b papunktyje nustatyta sąlyga?

Direktyvoje nurodyta, kad „kai yra tik dvi kreditorių grupės, bent jau vienos grupės sutikimas turėtų būti laikomas pakankamu, jeigu yra įvykdytos ir kitos prieštaraujančių kreditorių grupių nuomonės nepaisymo mechanizmo taikymo sąlygos“⁹¹, taigi, siekiant įgyvendinti Direktyvos 11 straipsnį, pakaktų labai paprastos ir aiškios JANĮ 111¹ straipsnio 2 punkto nuostatos, kurioje būtų numatyta, kad turi būti gautas vienos iš JANĮ 108 straipsnyje nurodytos kreditorių grupės pritarimas.

Manytina, kad kreditoriai, kurių jokie finansiniai reikalavimai nebūtų tenkinami bankroto procese, kaip tai numatyta JANĮ 111¹ straipsnio 2 dalies 2 punkto b papunktyje, galėtų pritarti bet kokiai kitai galimai alternatyvai. Taigi abejotina, ar tokie kreditoriai kritiškai ir objektyviai vertins restruktūrizavimo plano projektą, nes jie, nieko negaudami bankroto procese, iš esmės niekuo nerizikuoja ir vykstant restruktūrizavimo procesui. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad įstatymų leidėjas JANĮ 111¹ straipsnio 2 dalies 2 punkto b papunktyje numatė, jog turi būti įvertintos ir kreditorių reikalavimų tenkinimo galimybės juridinio asmens pardavimo atveju. Viena vertus, tai reiškia, kad įstatymų leidėjas išplėtė geriausių kreditorių interesų testo taikymo apimtį, kadangi restruktūrizavimo metu gautinas kreditorių sumas reikia palyginti jau ne tik su bankroto proceso metu gautinomis pajamomis, tačiau ir su pajamomis, kurias būtų galima gauti parduodant patį juridinį asmenį. Kita vertus, iš numatyto teisinio reguliavimo visiškai nėra aišku, kokia tokio lyginimo reikšmė: ar taip pat, kaip ir bankroto atveju, neturi būti tenkinami jokie kreditorių reikalavimai?

Pažymėtina, kad, tvirtinant restruktūrizavimo planą tada, kai kreditorių grupė jam nepitaria, planui taikomos visos bendrosios taisyklės, kuriose numatytas restruktūrizavimo plano turinys (JANĮ 104 straipsnis), su atitinkamais (reikiamais) pakeitimais – jo tvirtinimo tvarka (JANĮ 111 straipsnis), įgyvendinimo trukmė (JANĮ 105 straipsnis) ir kt. Tačiau papildomai teismas turėtų tikrinti: 1) ar nepritariančių restruktūrizavimo plano paveikiamų kreditorių grupės reikalavimai būtų tenkinami pagal šio įstatymo 94 straipsnyje nustatytą reikalavimų tenkinimo prioritetų eiliškumą (JANĮ 111¹ straipsnio 2 dalies 3 punktas) ir 2) ar „nė viena restruktūrizavimo plano paveikiamų kreditorių grupė pagal restruktūrizavimo planą negautų didesnės sumos, negu teismo patvirtintų kreditorių reikalavimų suma“ (JANĮ 111¹ straipsnio 2 dalies 4 punktas).

JANĮ parengiamuosiuose dokumentuose paminėta, kad „kartais ir nedidelė kreditorių pa-

⁸⁸ „Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas“, *supra note*, 5: 111¹ straipsnio 2 dalies 2 punkto a papunktis.

⁸⁹ *Ibid.*, 111¹ straipsnio 2 dalies 2 punkto b papunktis.

⁹⁰ Balsiukienė, *supra note*, 9.

⁹¹ Direktyva, *supra note*, 8: preambulės 54 punktas.

galba, verslo idėja arba pasikeitusi padėtis rinkoje gali iš esmės pakeisti situaciją, todėl buvo pasiūlyta „nustatyti galimybę nutraukti bankroto bylą ir iškelti restruktūrizavimo bylą“, kadangi „įmonės mokumas, iškėlus bankroto bylą, gali keistis ir dėl įmonės turtinių klausimų sprendimų teismuose, o galimybė atstatyti verslą skatina teigiamą visuomenės požiūrį į sunkumus patiriančius verslininkus, gerina investicinį klimatą“⁹². Taigi JANĮ 81 straipsnyje buvo įtvirtinta specifinė galimybė išsaugoti verslą – galimybė nutraukti bankroto bylą ir iškelti restruktūrizavimo bylą kartu patvirtinant restruktūrizavimo planą.

JANĮ 81 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad „restruktūrizavimo planui ir sprendimo dėl jo priėmimui *mutatis mutandis* (su atitinkamais pakeitimais) taikomos šio įstatymo II dalies IV skyriaus nuostatos“. Matyti, kad į JANĮ II dalį „Nemokumo procesas“ IV skyrių „Juridinio asmens restruktūrizavimo procesas“ patenka ir JANĮ 111¹ straipsnis. Taigi keltinas klausimas: ar JANĮ 111¹ straipsnis patenka į išimtis, kurios negali būti taikomos pagal JANĮ 81 straipsnio 4 dalį? Manytina, kad patenka, ir JANĮ 111¹ straipsnis negali būti taikomas, kai sprendžiama dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo ir restruktūrizavimo plano tvirtinimo, jau esant iškeltai bankroto bylai. Manytina, kad toks aiškinimas atitiktų tiek sisteminį ir lingvistinį JANĮ aiškinimą, tiek Direktyvoje nustatytus prevencinio restruktūrizavimo tikslus.

JANĮ 81 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „restruktūrizavimo byla gali būti iškelta tik kartu patvirtinant restruktūrizavimo planą“. „Teismas gali iškelti restruktūrizavimo bylą kartu patvirtinant restruktūrizavimo planą, jeigu prie pareiškimo teismui dėl nemokumo bylos iškėlimo yra pridedamas restruktūrizavimo plano projektas, kuriam šio įstatymo 106 ir 107 straipsniuose nustatyta tvarka pritarė juridinio asmens dalyvių susirinkimas ir kreditoriai“⁹³. JANĮ parengiamuosiuose dokumentuose akcentuota, kad tokiu atveju „restruktūrizavimo byla galėtų būti iškelta tik pagreitinta tvarka“, „prie prašymo turėtų būti pridėtas restruktūrizavimo plano projektas, kuriam šio įstatymo nustatyta tvarka pritarė kreditorių susirinkimas ir juridinio asmens dalyviai“⁹⁴. Taigi, iš sisteminės teisės normų analizės matyti, kad nėra numatyta galimybė spręsti dėl restruktūrizavimo plano patvirtinimo nepritariant kreditoriams, kai įmonei jau yra iškelta bankroto byla. Toks aiškinimas atitinka ir įstatymų leidėjo tikslus.

JANĮ 81 straipsnis įsigaliojo 2020 m. sausio 1 d. kartu su naujuoju įstatymu, kuriuo buvo pertvarkyta nemokumo sistema ir konsoliduotas juridinių asmenų restruktūrizavimo ir bankroto teisinis reguliavimas. Nors į šį teisės aktą jau buvo perkelta daug Direktyvoje numatytų naujų sąvokų, kurių anksčiau Lietuvos nemokumo teisės sistemoje nebuvo, ir naujuoju teisiniu reguliavimu buvo siekiama iš esmės tų pačių tikslų kaip Direktyvoje, tačiau, kaip matyti iš JANĮ parengiamųjų dokumentų, JANĮ nebuvo tiesiogiai derintas su Direktyva, nes, ruošiant JANĮ projektą, Direktyva dar nebuvo priimta. O JANĮ 111¹ straipsnis buvo priimtas siekiant įgyvendinti būtent Direktyvoje nustatytus įpareigojimus ir jos tikslus.

Pažymėtina, kad pati Direktyva vis dėlto skirta ir numato gaires prevencinėms restruktūrizavimo sistemoms sukurti. Direktyvoje nurodyta, jog „taikant veiksmingas prevencinio restruktūrizavimo sistemas [turėtų] būti užtikrinta, kad veiksmų būtų imamasi anksčiau nei įmonės

⁹² „Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIII P-2777- XIII P-2789“, Lietuvos Respublikos Seimas, Žiūrėta 2022 m. kovo 19 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/1f7eec10d68b11e8a3fadd00a-256c61a2?jfwid=14shvjf0qk>.

⁹³ „Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas“, *supra note*, 5: 24 straipsnio 2 dalis.

⁹⁴ „Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIII P-2777- XIII P-2789“, *supra note*, 92.

pradės nevykdyti savo skolinių įsipareigojimų, taip padedant sumažinti riziką, kad paskolos taps neveiksniomis ciklinio nuosmukio laikotarpiais, ir sušvelninant neigiamą poveikį finansų sektoriui⁹⁵. Taigi tais atvejais, kai bankroto byla jau yra iškelta, prevencinio restruktūrizavimo sistemoje nustatytos priemonės nėra tinkamos taikyti.

Apibendrinant galima būtų daryti išvadą, kad, nors restruktūrizavimo plano tvirtinimas nepritarant kreditoriams turėtų sudaryti sąlygas pasinaudoti prevencinio restruktūrizavimo sistemomis ir restruktūrizuotis sąžiningiems juridiniams asmenimis, siekiantiems išvengti nemokumo, atstatyti gyvybingumą ir toliau tęsti veiklą, net jeigu restruktūrizavimo planui kreditoriai ir nepritaria, tačiau dėl procedūrų sudėtingumo ir teisinio reguliavimo neaiškumo abejotina šios teisės normos veiksmingumu.

Išvados

Absoliutaus ir santykinio pirmumo taisyklės iš pradžių lemia derybų dėl restruktūrizavimo eigą, o vėliau yra reikšmingos sprendžiant dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo. Esant santykinio pirmumo taisyklei kiekviena žemiau esanti kreditorių eilė niekada nepraranda suinteresuotumo, kadangi gali derėtis dėl jai priklausančios finansinio reikalavimo dalies, be to, juridinio asmens dalyviai lengviau įtraukiami į restruktūrizavimo procesą. Absoliutaus pirmumo taisyklė lemia, kad kreditorių finansiniai reikalavimai tenkinami pagal įstatyme nustatytą kreditorių eilę, taigi ši taisyklė ypač riboja derybų galimybes dėl restruktūrizavimo plano. Nepriklausomai nuo to, kokia taisyklė įtvirtinta, turėtų būti sudarytos sąlygos patvirtinti tokį restruktūrizavimo planą, dėl kurio kreditoriai sutaria, leidžiant nukrypti nuo absoliučios pirmumo taisyklės taikymo. Toks reguliavimas atitiktų Direktyvos tikslus.

Geriausių kreditorių interesų testo reikia norint patikrinti, ar restruktūrizavimo proceso metu kreditoriai neatsidurs prastesnėje padėtyje nei esant bet kuriai galimai kitai situacijai (įmonę likviduojant dėl bankroto, parduodant kaip turtinį vienetą, toliau tęsiant juridinio asmens veiklą ir pan.). Nors JANĮ numato, kad geriausių kreditorių interesų patikra turi būti atliekama tik esant kreditorių nepritarimui dėl plano, tačiau neįsitikinus, kad restruktūrizavimo plane numatytos priemonės padės išvengti nemokumo ir kreditorių finansinių reikalavimų patenkinti didesne (arba bent jau ta pačia) apimtimi, nei bankroto procese, toks restruktūrizavimo procesas neturėtų būti pradėtas.

Restruktūrizavimo procese dalyvauja tik restruktūrizavimo plano paveikiami kreditoriai. JANĮ restruktūrizavimo plano paveikiamus kreditorius sieja su kreditorių civilinių teisių ir (ar) pareigų pasikeitimu dėl juridiniam asmeniui suteikiamos pagalbos. Nei užsienio teisės doktrina, nei Direktyvos nuostatos neteikia aiškaus atsakymo, kaip turi būti suprantama „restruktūrizavimo plano paveikiamo kreditoriaus“ sąvoka, todėl ją atskleisti turės teismai, aiškindami JANĮ ir formuodami praktiką šioje srityje. Taip pat nėra aiškaus atsakymo, ar kreditoriai turi išreikšti sutikimą dėl jų prievolių modifikavimo, ar vis dėlto restruktūrizavimo planą rengiantis subjektas pats gali modifikuoti kreditorių prievoles, o kreditoriui nesutinkant su jo prievolės modifikavimu, būtų sudaromos prielaidos spręsti dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo kreditoriams nepritarant pagal JANĮ 111¹ straipsnį.

Kreditorių skirstymas į grupes turėtų būti pagrįstas tuo, kad kiekvienoje kreditorių grupėje

⁹⁵ Direktyva, *supra note*, 8: preambulės 3 punktą.

kreditoriai turėtų bendrą interesą, kuris mažiausiai turėtų būti siejamas su jo finansinio reikalavimo patenkinimo eile. JANĮ 108 straipsnyje nustatytas reguliavimas numato, kad į „kitų kreditorių“ grupę patenka kreditoriai, kurių finansiniai reikalavimai tenkinami skirtinga eile, todėl šis teisinis reguliavimas neatitinka Direktyvoje numatytų reikalavimų ir tikslų bei neužtikrina restruktūrizavimo proceso veiksmingumo.

Teisinis reguliavimas, numatantis restruktūrizavimo plano tvirtinimo galimybę esant kreditorių nepritarimui, visų pirma, yra lingvistiškai neaiškus. Antra, pagrįstų abejonių kelia tai, ar į JANĮ 111¹ straipsnį buvo tinkamai perkeltos Direktyvos 11 straipsnio nuostatos. Esant tik dviem kreditorių grupėms, turėtų pakakti tik vienos iš grupių pritarimo restruktūrizavimo planui. Toks restruktūrizavimo planas tada turėtų atitikti ir kitas, įstatyme nustatytas papildomas sąlygas, būtent, užtikrinti, kad kreditorių finansiniai reikalavimai bus tenkinami pagal JANĮ 94 straipsnyje nustatytą absoliutaus pirmumo taisyklę (įstatymų leidėjo pasirinktas kreditorių interesų užtikrinimo modelis), bei tai, kad nei „viena restruktūrizavimo plano paveikiamų kreditorių grupė pagal restruktūrizavimo planą negautų didesnės sumos, negu teismo patvirtintų kreditorių reikalavimų suma“.

JANĮ 111¹ straipsnis negali būti taikomas, kai sprendžiama dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo ir restruktūrizavimo plano tvirtinimo pagal JANĮ 81 straipsnio nuostatas, kai skolininkui yra iškelta bankroto byla.

APPROVAL OF A RESTRUCTURING PLAN WITHOUT THE APPROVAL OF CREDITORS

Audronė Balsiukienė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *This article analyzes the problems of approval of a restructuring plan without the consent of creditors at various stages of the restructuring process: negotiations on the restructuring plan, submission of the draft restructuring plan to the court, and its approval. The article reveals the significance of the absolute and relative priority rules in the restructuring process, analyzes the best-interest-of-creditors test – as regulated in the directive when it is to be applied, or as provided for in the Law on Insolvency of Legal Entities of Republic of Lithuania – only when a complaint against a restructuring plan is lodged.*

Should the best-interest-of-creditors test be applied earlier in the restructuring process? The legal position of creditors in the restructuring process is also analyzed, both in terms of their division into creditors affected by the restructuring plan and those not affected, and the division into groups in which the plan is subsequently voted on. The question arises as to whether disregarding the views of conflicting groups of creditors when approving a restructuring plan constitutes an interference in private legal relations, or whether this institute is designed to achieve the objectives of the restructuring process, even in cases where creditors do not agree to provide financial assistance to a company which seeks restructuring. The main purpose of this article is to raise the problematic issues that should be considered both by the legislator when improving legislation and by courts that interpret and apply the law. Because many problematic cases require extremely detailed analysis, this article does not set out to provide answers or a specific opinion on all the issues that arise.

Keywords: *the absolute priority rule, the relative priority rule, best interest of creditors test, cross-class cram-down, creditors affected by the plan*

Audronė Balsiukienė, Mykolas Romeris universiteto Teisės mokyklos Privatinių teisės instituto doktorantė. Mokslinių tyrimų kryptys: nemokumo teisė, civilinis procesas.

Audronė Balsiukienė, PhD candidate at the Institute of Private Law at the Law School at Mykolas Romeris University. Research interests: insolvency law, civil proceedings.